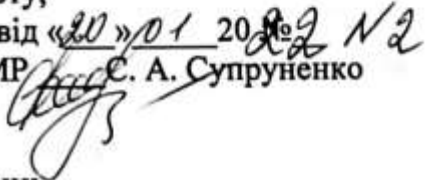

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціально-гуманітарних технологій та менеджменту
Кафедра мовної підготовки та соціальних комунікацій

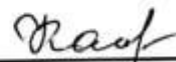
Затверджено
Науково-методичною радою
Університету,
протокол від «20» 01 2022 № 2 N 2
Голова НМР С. А. Супруненко

**Робоча програма
навчальної дисципліни
«Риторика»**

для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
(денної та заочної форм навчання)
галузь знань 03 «Гуманітарні науки»
спеціальність 035 «Філологія»
Освітньо-професійна програма
«Германські мови та літератури (переклад включно)»
Статус дисципліни: вибіркова

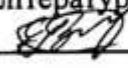
Робоча програма навчальної дисципліни «Риторика» складена на основі освітньо-професійної програми «Германські мови та літератури (переклад включно)» першого (бакалаврського) рівня освіти спеціальності 035 «Філологія», затвердженою Вченою радою Університету ДФС України 26.04.2021, протокол № 5.

Автори: **Н.І.Зикун**, професор, д. н. із соц. ком., професор кафедри мовної підготовки та соціальних комунікацій

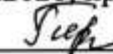
 О.П.Калита, доцент, канд. пед. наук, доцент кафедри мовної підготовки та соціальних комунікацій

Рецензенти: **А. К. Павлова**, доцент, к. філол. н., доцент кафедри мовної підготовки та соціальних комунікацій

 А.П. Савченко, к. пед. н., доцент, доцент кафедри мовної підготовки та соціальних комунікацій

Гарант
освітньо-професійної програми
«Германські мови та літератури
(переклад включно)» **О. Дячук**, доцент, к. філол. н., доцент кафедри мовної підготовки та соціальних комунікацій

Розглянуто і схвалено кафедрою мовної підготовки та соціальних комунікацій «01» 12.2021, протокол № 1

Завідувач кафедри **Т.С.Гіріна**, д. н. із соц. ком., професор

Розглянуто і схвалено вченою радою факультету соціально-гуманітарних технологій та менеджменту, протокол від «15» 12.2021, № 1

Голова Вченої ради
факультету соціально-гуманітарних
технологій та менеджменту **Н.І.Зикун**, професор, д. н. із соц. ком., професор

Завідувач сектору науково-методичного забезпечення освітнього процесу

Завідувач сектору науково-методичного забезпечення освітнього процесу **С.В. Меднікова**

Реєстраційний № _____

ЗМІСТ

1. Передмова	4
2. Опис навчальної дисципліни	6
3. Зміст навчальної дисципліни за змістовими модулями	10
4. Критерії оцінювання	16
5. Засоби оцінювання	20
6. Перелік питань до поточного та підсумкового контролю	21
7. Рекомендована література	24

ПЕРЕДМОВА

Професія філолога-перекладача – доволі складна, багатогранна, потребує синтезу знань із різних галузей науки, техніки, мистецтва, чинного законодавства, політики, економіки, релігії. Надзвичайно важливу роль у професійному становленні фахівця відіграє словесна репрезентація, як в усній, так і в письмовій формах. Вивчення курсу «Риторика» з урахуванням теоретичного та прикладного рівнів сприяє фаховій самореалізації фахівця, адже він щоденно перебуває на перетині кількох комунікативних ліній. Постійна взаємодія з різними людьми потребує знання та розуміння особливостей спілкування та механізмів взаємовпливу, вміння конструювати монолог, діалог та полілог, готувати й презентувати публічний виступ, вправно синтезуючи вербальні та невербальні засоби.

Навчальна дисципліна «Риторика» допомагає усвідомити специфіку особистості, яка постає як цілісна модель із певним колом моральних цінностей, рівнем соціальної активності та особливою вербалізацією дійсності. Таким чином, вивчення основ «Риторики» підпорядковується реалізації функцій філолога-перекладача завдяки інтенції мовлення через безпосередню інформативність, нарративну специфіку, сутнісну оцінку подій та явищ сучасного життя.

Мета навчальної дисципліни – ознайомлення із основами класичної та сучасної риторики як науки про мисленнєво-мовленнєву діяльність; формування високого рівня комунікативної компетентності, оволодіння мистецтвом переконувальної комунікації, мистецтвом суперечки; формування умінь та навичок ораторської майстерності.

Завдання навчальної дисципліни: засвоїти знання, що складають зміст риторики як науки, дослідити історію та джерела красномовства, ознайомитися зі зразками промов визначних риторів минулого та сучасності з метою використання їхнього досвіду, навчитися аналізувати текст, точно визначати тему, ідею, формувати тези, докази, аргументи, аналізувати доцільність кожного слова, навчитися продукувати тексти різних промов із потрібної теми й для різних ситуацій.

Форми здобуття вищої освіти: очна (денна), заочна.

Форми та методи навчання:

Програмою навчальної дисципліни передбачено лекційні, практичні заняття, індивідуально-консультаційна та самостійна робота здобувача вищої освіти.

На лекційних заняттях здобувача вищої освіти отримують інформацію про теоретичні аспекти курсу.

Семінарські заняття передбачають розкриття актуальних проблем риторики як науки, історії розвитку, обговорення дискусійних питань, оволодіння засадами риторичного канону, підготовку та презентацію публічних виступів, аналіз промов, моделювання професійних ситуацій, зокрема судових засідань.

Самостійна робота здобувача вищої освіти спрямована на виконання додаткових завдань за темами курсу, роботу зі словниками, науково-навчальною літературою, написання наукових робіт, розробку й презентацію навчальних проєктів.

Індивідуально-консультаційна робота здобувача вищої освіти (під керівництвом викладача) передбачає написання доповідей, есе.

Методика проведення лекційних, практичних занять базується на проблемних, евристичних, ігрових та інших продуктивних формах навчання, які розвивають індивідуальність здобувача вищої освіти, його емоційну, творчу активність, самостійність мислення, здатність сприймати, інтерпретувати й аналізувати навчальні, наукові тексти, промови.

Під час лекційних, практичних занять застосовуються інноваційні інтерактивні методи і форми навчання: тренінги, кейси, круглі столи, конференції, дебати, проєктний метод, творчі, тестові завдання, ігрові (імітаційні, операційні, рольові, ділові ігри), мультимедійні технології.

Організація поточного та підсумкового контролю знань:

Об'єктом контролю є діяльність здобувача вищої освіти на практичних заняттях, а також результати виконання ними самостійної, індивідуальної роботи.

До контрольних заходів входять поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять та при перевірці самостійних робіт (бліц-контроль (тести), проведення презентації-захисту творчих завдань, виконання письмових завдань) і має на меті перевірку рівня засвоєння студентами навчального матеріалу з предмета.

Проміжний контроль здійснюється у формі контрольного заходу (тест, термінологічний мінімум, інтерпретація теоретичного питання, захист навчального проекту).

Форма підсумкового контролю успішності навчання – диференційований залік. До заліку допускаються здобувачі вищої освіти, які опрацювали теми, винесені на семінарське заняття, виконали самостійну та індивідуальну роботу.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ЄКТС

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Рівень вищої освіти, галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	вибіркова	
Модулів – 1	Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		3-й	1-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		5-й	2-й
	спеціальність 035 «Філологія» Освітньо-професійна програма «Германські мови та літератури (переклад включно)»	20 год	4 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	2 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		52.	82год.
		Індивід.-консультац. робота: 2 год.	
Форма семестрового контролю: диференційований залік			

2.1. Перелік компетентностей, формування яких забезпечує вивчення дисципліни:

*Освітньо-професійна програма
«Германські мови та літератури (переклад включно)»*

1. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
4. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
5. Знати технології створення текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами.

2.2. Результати навчання:

Освітньо-професійна програма

«Германські мови та літератури (переклад включно)»

1. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземною(ими) мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.
2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.
3. Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.
4. Знати принципи, технології і прийоми створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами.
5. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

2.3. Пререквізити вивчення дисципліни:

«Ділова українська мова», «Культура українського народу», «Вступ до мовознавства», «Філософія», «Основи теорії мовної комунікації», «Загальне мовознавство».

2.4. Постреквізити вивчення дисципліни:

«Історія мови», «Лінгвокультурологія», «Лінгвістика тексту та функціональна лінгвістика» «Культура ділового спілкування», «Релігієзнавство», «Логіка», цикл дисциплін професійної підготовки.

спеціальність 035 «Філологія»
денної форми навчання

№з/п	Змістові модулі	Кількість годин				Всього
		Лекції	Семинари (практ.) заняття	Інд.-конс. робота під керівництвом викладача	СРС	
МОДУЛЬ 1. =3 залікових кредити (90 годин)						
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ РИТОРИКИ (Т. 1 – 3)						
T.1	Риторика як наука, її функції в суспільстві	2	2	-	7	11
T.2	Етапи історичного розвитку риторики	4	2	2	9	17
T.3	Закони риторики. Жанри красномовства	4	4	-	12	20
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МИСТЕЦТВО РИТОРИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ (Т. 4 – 7)						
T.4	Особливості підготовки та виголошення промов	4	4	-	8	16
T.5	Мовна культура ритора	2	2	-	8	12
T.6	Діалогічне красномовство. Взаємодія оратора та аудиторії. Принципи та Засоби полеміки	4	2	-	8	14
	Всього з модулю	20	16	2	52	90
Форма контролю: контрольна робота (за рахунок семінарського заняття – 40 хв.)						
Форма підсумкового контролю – диференційований залік						
Разом годин з курсу:		20	16	2	52	90

спеціальність 035 «Філологія»
заочної форми навчання

№з/п	Змістові модулі	Кількість годин				Всього
		Лекції	Семинари (практ.) заняття	Інд.-конс. робота під керівництвом викладача	СРС	
МОДУЛЬ 1. =3 залікових кредити (90 годин)						
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ РИТОРИКИ (Т. 1 – 3)						
T.1	Риторика як наука, її функції в суспільстві	1-	-	-	10	11
T.2	Етапи історичного Розвитку риторики	1	1	2	10	14
T.3	Закони риторики. Жанри красномовства	-	-	-	10	10
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МИСТЕЦТВО РИТОРИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ (Т. 4 – 7)						
T.4	Особливості підготовки та виголошення промов	2	1	-	10	13
T.5	Мовна культура ратора	-	-	-	20	20
T.6	Діалогічне красномовство. Взаємодія оратора та аудиторії. Принципи та Засоби полеміки	-	-	-	22	22
	Всього з модулю	4	2	2	82	90
Форма контролю: контрольна робота (за рахунок семінарського заняття – 40 хв.)						
Форма підсумкового контролю – диференційований залік						
Разом годин з курсу:		4	2	2	82	90

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ЗМІСТОВИМИ МОДУЛЯМИ

МОДУЛЬ 1.
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ РИТОРИКИ

ТЕМА 1. РИТОРИКА ЯК НАУКА, ЇЇ ФУНКЦІЇ В СУСПІЛЬСТВІ

План лекційного заняття:

1. Сутність загальних понять риторики. Функції риторики.
2. Роль риторики у професійній діяльності сучасного фахівця.
3. Риторика як наука про форми мовного впливу на аудиторію.
4. Умови і форми ефективної комунікації.
5. Теорія аргументації.

План семінарського заняття:

1. Основні поняття риторики та її функції.
2. Роль риторики у професійній діяльності сучасного фахівця.
3. Умови і форми ефективної комунікації.
4. Теорія аргументації.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

1. Риторика як наука і мистецтво.
3. Роль риторики у професійній діяльності юриста.
4. Синтез вербального і невербальний блоків комунікації у риторичі.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Розкрийте сутність поняття «риторика».
2. Підберіть синонімічні поняття до терміна «риторика». Чим зумовлене їхнє функціонування в мові?
3. Які функції в суспільному устрої виконує риторика?
4. Який, на вашу думку, історичний шлях риторики як науки?
5. Чи актуальним для сучасного громадянина є питання оволодіння мистецтвом красномовства? Відповідь обґрунтуйте.
6. Розкрийте суть поняття «мовний вплив».
7. Назвіть принципи мовного впливу на аудиторію.
8. Вкажіть на форми мовного впливу на аудиторію.
9. Вкажіть на відмінності між поняттями «аргумент» і «аргументація».
10. Схарактеризуйте форми й типи аргументації.

Рекомендована література:

Основна: [1]; [4].

Допоміжна: [2]; [3]; [5]; [6]; [9].

Інформаційні ресурси в Інтернеті: [1]; [2].

Міжнародні видання: [1]; [4]; [6]; [9].

ТЕМА 2. ЕТАПИ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ РИТОРИКИ

План лекційного заняття №1:

1. Антична риторика:
2. Роль софістів та логографів у розвитку риторики.
3. Риторика Сократа. Судова риторика в Давній Греції.
4. Внесок Платона в формування теорії античної риторики.
5. «Риторика» Аристотеля.
6. Функції риторики в Стародавньому Римі. Риторика Цицерона.

План лекційного заняття №2:

1. Досягнення риторики в епоху Середньовіччя.
2. Розвиток риторики Нового часу.
3. Києво-Могилянська школа риторики. Риторична система Ф.Прокоповича.
4. Особливості розвитку риторики XIX – поч. XX ст..
5. Напрями розвитку неориторики.

План семінарського заняття:

1. Видатні давньогрецькі оратори.
2. Досягнення риторики в епоху Середньовіччя.
3. Розвиток риторики Нового часу.
4. Києво-Могилянська школа риторики.
5. Особливості розвитку риторики в Україні у XIX – на поч. XX ст.
6. Напрями розвитку неориторики.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

1. Александрія як центр розвитку культури.
2. Послання єпископа Римського Климента до коринтян.
3. Жанри візантійської риторики.
4. Роль Каппадокійського гуртка у розвитку візантійської риторики.
5. Розвиток політичної та побутової риторики.
6. Відомий київський оратор Клим Смолятич.
7. Станіслав Оріховський-Роксолан. «Про турецьку загрозу слово друге (до польського короля Сигізмунда)».
8. Послання як жанр красномовства. Іван Вишенський.
9. Інокентій Гізель – український Аристотель.
10. Іван Франко як оратор. «Промова на ювілеї з приводу його 25-літньої діяльності».

План індивідуально-консультаційної роботи:

1. Сучасні українські оратори.
2. Риторична етика: традиції та сучасність.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Кого в Давній Греції називали софістами? Назвіть відомих давньогрецьких софістів. Розкажіть про одного з них.
2. Хто такі логографи? Назвіть найбільш відомих логографів та охарактеризуйте їхні наукові доробки.
3. У чому полягає своєрідність риторичної практики Сократа?
4. Чому Демосфена називають вершинною постаттю давньогрецької риторики?
5. З'ясуйте внесок Платона в розвиток риторичної науки.
6. Чому Цицерона вважають символом римського красномовства?
7. У чому вбачав своє завдання Марк Фабій Квінтіліан?
8. У чому особливість проповідницької діяльності Іоанна Златоуста, Григорія Богослова, Василя Великого?
9. Які найвідоміші ритори Київської Русі?
10. Який внесок І. Вишенського в розвиток вітчизняної риторики?
11. Простежте роль Г. Сковороди у становленні риторичного канону.
12. Назвіть видатних риторів Києво-Могилянської академії та їхні основні праці.
13. Укажіть особливості розвитку української риторики в XIX ст.
14. Назвіть сучасних майстрів красномовства та їхні праці.
15. Схарактеризуйте основні напрями неориторики.

Рекомендована література:

- Основна: [1]; [4].
Допоміжна: [1]; [4]; [7]; [8]; [9].
Інформаційні ресурси в Інтернеті: [6]; [8].
Міжнародні видання: [1]; [4]; [6]; [9].

ТЕМА 3. ЗАКОНИ РИТОРИКИ. ЖАНРИ КРАСНОМОВСТВА

План лекційного заняття №1

1. Закони риторики:

- 1.1. Концептуальний закон.
- 1.2. Закон моделювання аудиторії.
- 1.3. Стратегічний закон.
- 1.4. Тактичний закон.
- 1.5. Мовленнєвий закон.
- 1.6. Закон ефективної комунікації.
- 1.7 Системно-аналітичний закон.

План лекційного заняття №2:

1. Поняття про ораторську (риторичну) компетентність.
2. Жанри красномовства: академічне красномовство; політичне красномовство; судове (юридичне) красномовство; церковне красномовство; суспільно-побутове красномовство.
3. Види публічного мовлення.

План семінарського заняття №1

1. Закони риторики:

- 1.1 Концептуальний закон
- 1.2 Закон моделювання аудиторії
- 1.3 Стратегічний закон
- 1.4 Тактичний закон
- 1.5 Мовленнєвий закон
- 1.6 Закон ефективної комунікації
- 1.7 Системно-аналітичний

План семінарського заняття №2

1. Жанри красномовства.

- 1.1. Академічне красномовство.
- 1.2. Політичне красномовство.
- 1.3. Судове (юридичне) красномовство.
- 1.4. Суспільно-побутове красномовство.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

1. Закони тотожності, неприпустимості суперечності, виключеного третього, достатньої підстави: їхня дія та значення для риторики.
2. Загальна характеристика методів та форм логічного мислення.
3. Увага, пам'ять і емоції, їхня сутність та можливості використання у риторичі.
4. Педагогічні засоби впливу у на аудиторію та можливості їхнього використання в ораторському мистецтві.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Назвіть закони риторики.
2. Розкрийте зміст концептуального закону.
3. Що передбачає закон моделювання аудиторії?
4. Які вміння формує й розвиває стратегічний закон?
5. У чому сутність тактичного закону?
6. Знання якого закону допоможе ораторові зберегти контакт з аудиторією? Аргументуйте відповідь.
7. Чи потрібно аналізувати виступ після його виголошення? Чому?

8. Складіть список відомих Вам етикетних формул, які доцільно вживати на початку академічної промови.
9. Охарактеризуйте ділове і академічне красномовство.
10. Охарактеризуйте державно-дипломатичне і політичне красномовство.
11. Охарактеризуйте військове і судове красномовство.
12. Охарактеризуйте педагогічне, богословське і побутове красномовство.
13. З'ясуйте специфіку публічного виступу як засобу комунікації.
14. Яка структура публічного виступу? Простежте на прикладах.
15. Проаналізуйте вимоги до публічного виступу.

Рекомендована література:

Основна: [1]; [3]; [5].

Допоміжна: [2]; [4]; [7]; [8]; [9].

Інформаційні ресурси в Інтернеті: [1]; [2].

Міжнародні видання: [3]; [7]; [8]; [10].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МИСТЕЦТВО РИТОРИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

ТЕМА 4. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ТА ВИГОЛОШЕННЯ ПРОМОВ

План лекційного заняття № 1

1. Особливості публічного мовлення.
2. Методика та етапи підготовки промови.
3. Поняття про аргументацію та її структуру.

План лекційного заняття № 2

1. Поняття й структура доказу.
2. Правила й помилки висунення тези, аргументації та демонстрації.

План семінарського заняття №1

1. Методика та етапи підготовки промови.
2. Поняття про аргументацію та її структуру.
3. Основні види аргументів.

План семінарського заняття № 2

1. Сутнісна характеристика доказів.
2. Помилки у процесі висунення доказів.
3. Аналіз промови.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

1. Аксиологічні начала промови.
2. Імідж оратора крізь призму риторики.
3. Ораторське мистецтво і сучасний медіапростір.
4. Мистецтво подолання ораторського шоку.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Які етапи виокремлюють в ораторській діяльності?
2. Назвіть етапи мовленнєвої підготовки промовця.
3. Мовленнєві вимоги до професійного оратора.
4. Якими якостями визначається особистість оратора?
5. У чому полягає етика оратора?
6. Яка промова вважається майстерно виголошеною?
7. З'ясуйте особливості встановлення контакту з аудиторією.
8. Доведіть, що поза, жести, міміка – приналежність індивідуального стилю.
9. Які види жестів використовуються в ораторському мистецтві?
10. Охарактеризуйте сутність логічномовленнєвої помилки у промові.
11. Якими правилами слід керуватися під час висунення тези?
12. У чому полягає поняття й структура доказу?
13. Дотримання яких правил передбачає розв'язання стратегічного завдання аргументації?

14. Яких помилок оратори часто припускаються у процесі доказів?
15. Поясніть вислів Ж. Робіне: «...Хай неправда викрита, – у пристрасті тисячі доказів, щоб пустити цю неправду знову в хід».

Рекомендована література:

Основна: [1]; [2]; [4].
Допоміжна: [3]; [7]; [9].
Інформаційні ресурси в Інтернеті: [1]; [2]; [3].
Міжнародні видання: [3]; [7]; [8]; [10].

ТЕМА 5. МОВНА КУЛЬТУРА РИТОРА. РИТОРИЧНІ ПРИЙОМИ ВИРАЗНОСТІ Й ПЕРЕКОНЛИВОСТІ МОВИ

План лекційного заняття:

1. Культура ораторської мови. Вербальні та невербальні засоби мовлення.
2. Образність мови ратора.
3. Виразність мовлення: тембр, темп, дихання. Інтонація як засіб виразності мови. Логічні паузи.
4. Мовні норми в аспекті мовленнєвої виразності. Класифікація мовних помилок та засоби їх корекції.
5. Прийоми мовленнєвої імпровізації.
6. Вербальні та невербальні засоби мовлення.

План семінарського заняття:

1. Система знаків невербального спілкування.
2. Ознаки мовленнєвої культури оратора.
3. Паралінгвістична та екстралінгвістична системи невербальної комунікації.
4. Можливі проблеми взаємодії оратора та аудиторії.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

1. Ознаки аудиторії та їхній вплив на процес встановлення контакту між ратором та аудиторією.
2. Об'єктивні перешкоди спілкування оратора зі слухачами та врахування наслідків їх впливу.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Простежте специфіку паралінгвістичної системи.
2. Охарактеризуйте особливості екстралінгвістичної системи.
3. Проаналізуйте ознаки мовленнєвої культури оратора:
4. Які художні, естетичні елементи роблять мову яскравою, образною?
5. Поясніть сутність поняття «мова простору».
6. Що вам відомо про статистику щодо каналів отримання інформації при першій зустрічі?
7. Які науки входять до невербальної семіотики?
8. Назвіть та схарактеризуйте основні форми викладення матеріалу в основній частині.
9. Яка роль мовної імпровізації у професійній діяльності журналіста?
10. Проаналізуйте такі ознаки аудиторії, як інтерес аудиторії, мисленнєва та емоційна діяльність.
11. Поясніть, як відбувається обмін думками в аудиторії.
12. Яким чином відбувається обговорення теми в аудиторії?

Рекомендована література:

Основна: [1]; [3]; [5].
Допоміжна: [3]; [4]; [7]; [8]; [9].
Інформаційні ресурси в Інтернеті: [1]; [6].
Міжнародні видання: [1]; [4]; [6]; [10].

ТЕМА 6. ДІАЛОГІЧНЕ КРАСНОМОВСТВО ПРИНЦИПИ ТА ЗАСОБИ ПОЛЕМІКИ. ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ АУДИТОРІЇ ТА ОРАТОРА

План лекційного заняття №1:

1. Взаємодія оратора з аудиторією. Типи й ознаки аудиторії, їх вплив на процес встановлення контакту між ритором та аудиторією.
2. Види контакту з аудиторією: зоровий, емоційний, вербальний, невербальний.
3. Управління увагою слухачів. Управління емоційним станом.
4. Засоби впливу на слухачів. Функції запитань.

План лекційного заняття №2:

1. Об'єктивні перешкоди у спілкуванні оратора зі слухачами та наслідки їхнього впливу.
2. Стиль виступу, розташування в аудиторії.
3. Суперечка як різновид діалогічного красномовства. Прийоми впливу в суперечці.
4. Види маніпуляцій. Алгоритм протидії маніпуляціям.

План семінарського заняття:

1. Специфіка управління увагою слухачів та емоційним станом.
2. Функції запитань у комунікативному процесі.
3. Об'єктивні перешкоди у спілкуванні оратора зі слухачами.
4. Важливі фактори розташування в аудиторії.
5. Прийоми впливу в суперечці.
6. Алгоритм протидії маніпуляціям.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

1. Відмінність між «еристикою» і «евристикою»
2. Аристотель про мистецтво суперечки.
3. Емотивність мовлення у журналістській діяльності.
3. Рекламна риторика і екологія слова.
4. Екологія духу і екологія живого слова.
5. Риторика і державне життя.

Перелік питань для самоконтролю:

1. У чому полягає відмінність між «еристикою» і «евристикою»?
2. Що таке «суперечка»?
3. Які є критерії класифікації суперечки?
4. Що є спільним для полеміки й дискусії?
5. Хто вперше класифікував етичні й неетичні засоби ведення суперечки?
6. Як називається діяльність учасника суперечки, спрямована на переконання опонента в правильності власної позиції?
7. Що komponує аргументацію?
8. Які вимоги висувають до формулювання тез?
9. Які помилки трапляються під час формулювання тез?
10. Яким вимогам мають відповідати аргументи?
11. Що допомагає сперечальникові виражати своє ставлення до повідомлюваного? Подайте приклади таких одиниць.
12. Як класифікують аргументи?
13. Які порушення правил щодо аргументів можуть бути?
14. Схарактеризуйте відомі Вам типи маніпуляторів.
15. Як, на Вашу думку, не піддатися на маніпуляцію?

Рекомендована література:

Основна: [1]; [3]; [5].

Допоміжна: [3]; [4]; [7]; [8]; [10].

Інформаційні ресурси в Інтернеті: [1]; [6].

Міжнародні видання: [1]; [4]; [6]; [10].

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Загальний розподіл балів, які здобувач вищої освіти може отримати в межах 100-бальної системи оцінювання, представлено в табл. 4.1.

Максимальна кількість балів отримана здобувачем вищої освіти на семінарському занятті становить 4 бали для денної та 15 балів для заочної форми.

Виконання самостійної роботи, як правило, оцінюється під час проведення семінарського заняття у вигляді опитування, зокрема за питаннями, які виносяться на самостійну роботу.

Загальний розподіл балів, які здобувач вищої освіти може отримати в межах 100-бальної системи оцінювання, повинен включати обов'язкове комп'ютерне тестування на платформі дистанційного навчання ДПУ MOODLE (максимально до 5 балів).

Таблиця 4.1

Розподіл балів при рейтинговій системі оцінювання з навчальної дисципліни «Риторика»
галузі знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальності 035 «Філологія»
Денна форма навчання

Модулі	Модуль 1 - (50 балів)							Контрольний захід №1=10	Залік - 50 балів	Загальна оцінка з курсу = 50 балів + 50 балів (Залік)	
Загальна кількість балів за модулем №1	35										
Теми	Т.1	Т.2	Т.3	Т.4	Т.5	Т.6					
Відповідь на семінарському занятті	4	4	4	4	4	4					
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та написання контрольної роботи=6										
Індивідуальна робота	5										
Підсумковий тестовий контроль на платформі дистанційного навчання ДПУ MOODLE	5										

Розподіл балів при рейтинговій системі оцінювання з навчальної дисципліни «Риторика»
галузі знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальності 035 «Філологія»
Заочна форма навчання

Модулі	Модуль 1 - (50 балів)							Контрольний захід №1=20	Залік - 50 балів	Загальна оцінка з курсу = 50 балів + 50 балів (Залік)
Загальна кількість балів за модулем №1										
Теми	Т.1	Т.2	Т.3	Т.4	Т.5	Т.6	Т.7			
Відповідь на семінарському занятті	-	10	-	-	-	-	10			
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та написання контрольної роботи=8									
Індивідуальна робота	2									

Таблиця 4.2

**Шкала оцінювання роботи здобувачів вищої освіти
на семінарських заняттях**

Кількість балів	Критерії оцінювання
Максимальний бал відповідно до розподілу балів на одне заняття - 4	У повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно виконав усі тестові завдання.
Мінімальний бал відповідно до розподілу балів на одне заняття - 1	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно виконав меншість тестових завдань.
0	Не володіє навчальним матеріалом, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не виконав тестові завдання.

Критерії оцінювання контрольних робіт.

Формою проміжного поточного контролю є контрольні роботи, які проводяться у письмовій формі та кожна з яких оцінюється від 0 до 10 балів (денна форма), від 0 до 20 балів (заочна форма).

Таблиця 4.3

Розподіл балів за різні види завдань в межах контрольної роботи

Вид завдання	Максимальна кількість балів за виконання (денна форма)	Максимальна кількість балів за виконання (заочна форма)
Теоретичні питання	8	15
Тестовий блок	2	5
Всього	10	20

Таблиця 4.4

Критерії оцінювання відповіді на теоретичне питання

Критерії оцінювання	Кількість балів	
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який у повному обсязі дав відповіді на всі питання. При цьому використовував актуальну наукову термінологію, належним чином обґрунтував свої думки та зробив узагальнені підсумки.	10	20
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який в основному розкрив зміст теоретичних питань. Проте, при висвітленні деяких питань не вистачало достатньої аргументації, допускалися при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.	8	15
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який дав фрагментарні відповіді на теоретичні питання (без аргументації й обґрунтування, підсумків), у відповідях присутні неточності та помилки або відповідь дана лише на окремі питання.	5	10
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який дав неправильну відповідь на	0	0

всі теоретичні питання, допустив істотні помилки, оперував неактуальною застарілою інформацією або відповіді на питання відсутні.		
---	--	--

Таблиця 4.5

Критерії оцінювання тестового блоку

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який повністю розкрив всі питання та використовував для цього наукову літературу та власну думку.	2/5
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який розкрив сутність лише окремих питань та використовував для цього наукову літературу та власну думку.	1/3
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який взагалі не розкрив сутність визначень.	0

Критерії оцінювання індивідуальної роботи.

Індивідуальна робота здійснюється у формі доповіді (презентації) та оцінюється від 0 до 5 балів (денна) і від 0 до 2 (заочна) форма навчання..

Таблиця 4.6

Шкала оцінювання індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти

Кількість балів	Критерії оцінювання
5/2	Послідовність, логічність написання доповіді, а також підготовка презентації та, відповідно, її захист, а також виокремлення з різних джерел основних положень, які структурно об'єднанні, проаналізовані та узагальнені висновками.
3/1	Послідовність, логічність написання доповіді, але без презентації.
0	Не написано доповідь та не підготовлено презентацію.

Підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється за результатами поточного контролю (від 0 до 50 балів) та диференційованого (від 0 до 50 балів). Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання є отримання не менше 25 балів за поточний контроль та 25 балів за підсумковий контроль у формі диференційованого заліку.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в національну шкалу та шкалу за системою ЄКТС здійснюється в такому порядку (табл.4.7):

Таблиця 4.7

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами й критеріями оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					Екзамен	Залік
90-100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.	високий (творчий)	відмінно	зараховано
80-89	B	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	достатній (конструктивний)	добре	
70-79	C	добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.			
60-69	D	задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.	середній (репродуктивний)	задовільно	

50-59	E	достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.			
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Низький (рецептивний-продуктивний)	незадовільно	Не зараховано
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.			

Результати складання екзаменів і диференційованих заліків оцінюються за чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), а заліків – за двобальною шкалою («зараховано», «не зараховано») і вносяться у відомість обліку успішності здобувача вищої освіти, залікову книжку, індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти (крім «незадовільно» і «не зараховано»).

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Залік оцінюється таким чином: теоретичний блок – 45 балів, тестовий блок – 5 балів.

5. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ:

- тести;
- наскрізні проекти;
- командні проекти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- творчі завдання;
- контрольна робота;
- комп'ютерне тестування на платформі MOODLE ДПУ;
- диференційований залік.

6. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Перелік питань до поточного контролю

1. Риторика у професійній діяльності юриста.
2. Основні поняття риторики та її функції.
3. Взаємозв'язок риторики з іншими дисциплінами.
4. Значення мовленнєвої комунікації у професійному становленні.
5. Роль софістів та логографів у розвитку риторики.
6. Риторика Сократа.
7. Судова риторика в Давній Греції.
8. Внесок Платона в формування теорії античної риторики.
9. «Риторика» Аристотеля.
10. Риторика Демосфена.
11. Функції риторики в Стародавньому Римі.
12. Риторика Цицерона.
13. Досягнення риторики в епоху Середньовіччя.
14. Митрополит Іларіон як видатний оратор доби Київської Русі.
15. Кирило Туровський як видатний оратор доби Київської Русі.
16. Розвиток риторики Нового часу.
17. Києво-Могилянська школа риторики.
18. Риторична система Ф.Прокоповича.
19. Особливості розвитку риторики ХІХ – поч. ХХ ст..
20. Напрями розвитку неориторики.
21. Концептуальний закон риторики.
22. Закон моделювання аудиторії.
23. Стратегічний закон риторики.
24. Тактичний закон риторики
25. Мовленнєвий закон риторики
26. Закон ефективної комунікації
27. Системно-аналітичний закон риторики.
28. Підготовка й виголошення промов (наукове повідомлення; політогляд; вітальна промова).
29. Характеристика жанрів красномовства: академічне красномовство.
30. Політичне красномовство.
31. Судове (юридичне) красномовство.
32. Церковне красномовство.
33. Суспільно-побутове красномовство.

Перелік питань до підсумкового контролю

1. Риторика як наука і навчальна дисципліна.
2. Основні поняття риторики та її функції.
3. Взаємозв'язок риторики з іншими дисциплінами.
4. Значення мовленнєвої комунікації у професійному становленні.
5. Роль софістів та логографів у розвитку риторики.
6. Риторика Сократа.
7. Судова риторика в Давній Греції.
8. Внесок Платона в формування теорії античної риторики.
9. «Риторика» Аристотеля.
10. Риторика Демосфена.
11. Функції риторики в Стародавньому Римі.
12. Риторика Цицерона.
13. Досягнення риторики в епоху Середньовіччя.
14. Митрополит Іларіон як видатний оратор доби Київської Русі.
15. Кирило Туровський як видатний оратор доби Київської Русі.
16. Розвиток риторики Нового часу.
17. Києво-Могилянська школа риторики.
18. Риторична система Ф.Прокоповича.
19. Особливості розвитку риторики ХІХ – поч. ХХ ст..
20. Напрями розвитку неориторики.
21. Концептуальний закон риторики.
22. Закон моделювання аудиторії.
23. Стратегічний закон риторики.
24. Тактичний закон риторики.
25. Мовленнєвий закон риторики.
26. Закон ефективної комунікації.
27. Системно-аналітичний закон риторики.
28. Підготовка й виголошення промов (наукове повідомлення; політогляд; вітальна промова).
29. Характеристика жанрів красномовства: академічне красномовство.
30. Політичне красномовство.
31. Судове (юридичне) красномовство.
32. Церковне красномовство.
33. Суспільно-побутове красномовство.
34. Визначення терміна «аргументація».
35. Складники аргументації.
36. Поняття про аргументи.
37. Характеристика доказів.
38. Дебати: специфіка, правила ведення.
39. Диспут: специфіка, правила ведення.
40. Полеміка: специфіка, правила ведення.
41. Мистецтво суперечки.
42. Помилки у процесі висунення доказів.
43. Можливі проблеми взаємодії оратора та аудиторії.
44. Ознаки аудиторії та їх вплив на процес встановлення контакту між ритором та аудиторією.
45. Об'єктивні перешкоди спілкування оратора зі слухачами та врахування наслідків їх впливу.
46. Техніка мовлення ратора.
47. Поняття техніки мовлення.
48. Інтонаційно-виразні засоби мовлення.
49. Логіко-інтонаційний аналіз промови.

50. Вимоги до особистості оратора за Аристотелем.
51. Стиль мови ратора.
52. Судове красномовство: історія розвитку.
53. Особливості підготовки та виголошення судових промов.
54. Предмет, види судових промов.
55. Засади та функції судових промов.
56. Зміст і будова захисної промови.
57. Зміст та структура обвинувальної промови.
58. Мовні особливості судової промови.
59. Репліка прокурора та репліка адвоката.
60. Ф. Бекон як теоретик риторики.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Прокопчук Л.В. Риторика. Модульний курс: навч. посіб. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2017. 206 с.
2. Сарапин В.В. Риторика: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення навчальної дисципліни студентами напряму підготовки 6.030401 «Право» освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра спеціальності 081 «Право» ступеня бакалавра ПУЕТ. Полтава: ПУЕТ, 2018. 318 с.
3. Фенко М. Красномовство: навч. посіб.; Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі українки. Луцьк: Вежа-Друк, 2015. 211 с.
4. Онуфрієнко Г. Риторика. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 625 с.
5. Кацавець Р. Ораторське мистецтво. 2-е вид. доповнене. Київ: Алерта, 2018. 216 с.

Допоміжна:

1. Грицаєнко Л.М. Основи красномовства: навч. посіб. для студ. галузі знань «Пед. освіта». Київ: нац. ун-т технологій та дизайну. Київ: КНУТД, 2013. 245 с.
2. Карнегі Д. Як завойовувати друзів та впливати на людей. Харків: Промінь, 2001. 560 с.
3. Куньч З.Й. Українська риторика: історія становлення й розвитку: навч. посіб.; ред.: О. Пастущак; Нац. ун-т «Львівська політехніка». Львів, 2011. 248 с.
4. Педагогічна риторика: історія, теорія, практика: монографія / О. Кучерук, Н. Голуб, О. Горошкіна та ін.; за ред. О. Кучерук. Київ: КНТ, 2016. 258 с.
5. Пинтосевич И. Уверенность в себе и ораторское мастерство. Київ, 2011. 266 с. (Серія «Харизма и влияние»: книга-тренинг).
6. Риторика – наука переконувати / Укладач Зіневич Л.В. Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2016. 28 с.
7. Сагач Г.М. Проща на батьківщину українського Перворозума. *Постметодика*. 2010. № 2. С. 54 – 57.
8. Сергійчук З.О. Риторика: навч. посіб. для дистанц. навч. Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання. Київ: Університет «Україна», 2007. 148 с.
9. Ткаченко Л. Риторичний доробок Григорія Сковороди. *Освіта та суспільство. Новий колегіум*. №4. 2019. С. 1 – 5.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Баранюк І. Теоретичні та практично-методичні аспекти педагогічної риторики Василя Сухомлинського. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Сер.: Педагогічні науки. 2014. Вип. 134. С. 46 – 50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2014_134_13.
2. Будяньський Д.В. Риторичні засади української культури козацької доби. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 5. С. 44 – 53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2014_5_8.
3. Вусик А.Л. Виникнення та характерні риси української риторики (історичний аспект). *Нова філологія*. 2012. № 48. С. 43 – 45. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Novfil_2012_48_12.
4. Гайдукевич К.А. Предмет та класифікації риторики у науковій думці останньої чверті ХХ – початку ХХІ століття. *Культура і сучасність*. 2013. № 1. С. 59 – 65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kis_2013_1_12.
5. Грицаєнко Л.М. Основи красномовства: навч. посіб. для студ. галузі знань «Пед. освіта»; Київ: нац. ун-т технологій та дизайну. Київ: КНУТД, 2013. 245 с.
6. Колотілова Н.А. Діалектика та риторика в творах Ф. Прокоповича. *Гілея: науковий вісник*. 2016. Вип. 111. С. 258 – 261. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_111_66.
7. Куньч З. Проблеми перекладу українською мовою риторичних термінів Теофана Прокоповича. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Проблеми української термінології. 2013. № 765. С. 98 – 102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPUT_2013_765_24.

8. Мільто Л.О. Риторична майстерність в педагогічній спадщині М.Ф. Кошанського. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки*. 2012. Вип. 1.36. С. 90 – 93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2012_1.
9. Циганок О. Про риторику Міхала Радава як джерело епітафій в українських поетиках XVII – XVIII ст. *Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи*. 2012. Т. 1. С. 36 – 39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UPmcp_2012_1_12.

Міжнародні видання:

1. Salazar Ph.-J. *Mistier l'apartheid*. Paris: Le Seuil, 2004.
2. Salazar Ph.-J. *Adam Mickiewicz, Les Slaves, Cours du Collège de France 1842*. Paris: Klincksieck, 2005.
3. Salazar Ph.-J. *Mahomet*. Paris: Klincksieck, 2005.
4. Salazar Ph.-J. *Truth and Reconciliation in South Africa. The Fundamental Documents, with Erik Doxtader*. Cape Town: New Africa Books / David Philip, 2008.
5. *L'hyperpolitique. Une passion française: technologies rhétoriques de la domination*. Paris: Klincksieck 2009 (Ed.)
6. *Women's Rhetoric. Argumentative Strategies, with Brigitte Mral and Nicole Bjorg. Åstorp: Retorikförlaget 2009 (Ed.)*
7. Salazar Ph.-J. *Rhetoric: North-South, with Jairo Kangira*. Windhoek, Namibia: PolyPress 2010.
8. Salazar Ph.-J. *Paroles de Leaders. Decrypter le discours des puissants*. Paris. Bourin Editeur, 2011.
9. Salazar Ph.-J. *De l'Art de Sèduire l'èlecteur indècis*. Paris. Bourin, 2012.
10. Salazar Ph.-J. *Rhetoric in South America*. AfricaRhetoric Publisher, 2013.
11. *Lesa Humanidad (con Claudia Hilb y Lucas Martin)*. Katz Editores. Madrid, 2014.
12. Salazar Ph.-J. *Words are Weapons. Inside ISIS's Rhetoric of Terror*, Yale UP, 2017.